

Kıraat Estetiği Bakımından Kur'an Tilâveti

The Chanting in Regarding Aesthetics of Quran's Recitation

Dr. Öğr. Üyesi İrfan ÇAKICI

Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı
Karamanoğlu Mehmet Bey University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Tafsîr, Karaman, Turkey.
irfancakici@gmail.com
 0000-0003-3079-465X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received

Kabul Tarihi / Accepted

Yayın Tarihi / Published

29 Mayıs / May 2021

13 Eylül / September 2021

23 Eylül / September 2021

Atıf Bilgisi / Cite as:

Çakıcı, İrfan. "Kıraat Estetiği Bakımından Kur'an Tilâveti", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Eylül 2021), 308-331.

<http://doi.org/1051702/esoguifd.957932>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Theology Bütün hakları saklıdır. / All right reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esoguifd>

CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Etik Beyanı / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu, yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği ve bu araştırmanın desteklenmesi için herhangi bir dış fon almadıkları yazar tarafından beyan olunur / It is declared by the author that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study; that all the sources used have been properly cited; that no external funding was received in support of the research.

Kıraat Estetiği Bakımından Kur'an Tilâveti

Öz ► Kur'an tilâvetiyle ilgili bir kısmı bağlayıcı, bir kısmı ise ihtiyari olmak üzere pek çok temel ilke ve esastan bahsedilebilir. Buna göre Kur'an'ı Kerîm kıraatinin makbul bir ibadet olabilmesi için niyet, ihlas, tecvîd gibi bazı ilkeler her kârî için asgarî seviyede de olsa gerekli iken; âdâp, makam, mimik gibi bazı hususlar ise herkes için zorunlu değildir. Kur'an okumada zorunlu olmayan, bununla birlikte kıraatle ilgili uygulamalara keyfiyet kazandıran ve dolayısıyla dikkate alınması gereken ilkelere biri de tilâvetin estetik yönüdür. Pek çok ilmî disiplin için kullanılan "estetik" kavramıyla Kur'an tilâvetinde kulağa, göze ve gönle hitap eden birtakım incelikler kastedilmektedir. Bu tür incelikler harflerin telaffuzu ile ilgili uygulamalar, kıraat esnasında ağız, dudak ve mimiklerle ilgili incelikler ve sesin kullanımıyla ilgili uygulamalar olarak tasnif edilebilir. Yapılan çalışmada, ülkemizde yürütülen Kur'an eğitim öğretim faaliyetlerinde çoğu zaman ihmal edilen estetiğe dair inceliklere dikkat çekilecek ve bu gibi zafiyetlerin giderilmesi noktasında bazı önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Kıraat, Tilâvet, Estetik, Makam.

The Chanting in Regarding Aesthetics of Quran's Recitation

Abstract ► There are various basic principles regarding recitation of the Qur'an. While some of these principles are binding, the others could be optional. Accordingly, the principles such as intention, sincerity, and tajweed are necessary for every Qur'an reciter, even if at a minimum level, for making an acceptable worship the practice of Qur'an reading. Some other aspects such as etiquette, intonate and mimic are not compulsory for everyone. One of the principles that is not obligatory in reading Qur'an, but also adds quality to the practices related to recitation and therefore needs to be taken into account, is the aesthetic aspect of the recitation. The concept of aesthetics, which is used for many scientific disciplines, refers to some subtleties that appeal to the ear, eye and heart in the recitation of the Qur'an. Such subtleties can be assorted as applications related to the pronunciation of letters, mouth, lips and mimics during recitation as well as the applications related to the use of voice. In the current study, the aesthetics related aspects will be highlighted as these aesthetical aspects often ignored leading weaknesses in the Qur'an education and training activities carried out in our country. Finally a number of suggestions will be proposed at the point of eliminating such weaknesses in the Qur'an education.

Keywords: Qur'an, Recitation, Chanting, Aesthetics, Tune.

Giriş

Kur'an, insan için en temel bilgi ve hikmet kaynağıdır. Böyle bir kaynaktan azâmî ölçüde istifade edilebilmesi, onu şartlarına uygun şekilde okumaya bağlıdır. Söz konusu şartlarla ilgili pek çok ayet ve hadis bulunmaktadır. Mesela Kur'an'ın; "tertille (ağır ağır, tane tane)"¹, "gereği gibi hakkıyla"², "tefekürle"³, "ibretle"⁴, "teğennî ile"⁵, "hüzünle"⁶ okunması bunlardan bazıları olarak

¹ el-Furkan 25/32; el-Müzzemmil 73/4.

² el-Bakara 2/121.

³ es-Sa 'd 38/29.

⁴ el-Kamer 54/17, 22, 32, 40.

zikredilebilir. Kaldı ki bunun dışında daha başka şartlardan da söz edilebilir.⁷ Bu noktada âlimler ilk dönemden itibaren ilgili ayet ve hadisler ışığında telif ettikleri eserlerinde pek çok ilke, kaide ve âdâba yer vermişlerdir.⁸ Bu sayede her dönemde insanların istifade ettikleri tefsir, ulûmü'l-Kur'an, ilm-i kıraat, tecvîd gibi ilimler ve tâ'lim, tashîhü'l-hurûf gibi uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bu ilimlerin her birinde Kur'an'a ait belli özelliklere yer verilmiştir. Mesela tefsir, Kur'an'ın açıklanmasını; ilm-i kıraat, Kur'ânî kelimelerin farklı okunuş keyfiyetlerini; tecvîd, mahreç ve sıfat yönüyle Kur'an'ın okunmasını kendisine araştırma alanı seçmiştir. Bunun gibi Kur'an'daki her bir hususiyetle ilgili daha pek çok ilimden söz edilebilir.

Aslı yunanca olan⁹ estetik kavramına gelince bu kelimeyle şöyle bir tarif yapılabilir. Estetik; güzelliğin mahiyeti, ilkeleri, sanatla ilgili değer yargıları, güzellik teorileri gibi konuları araştıran bir ilimdir.¹⁰ Tanımdan da anlaşıldığı üzere estetik genel itibariyle güzellikle, güzel olan şeyle ilgilenen bir ilimdir. Güzellik ise insanın içsel olarak arzuladığı, ilgi duyduğu ve elde etmek istediği bir değerdir. Bu arzu ve istek farklı boyutlarda da olsa her insana fitrî olarak verilmiştir. Bu yönüyle insan hayatı boyunca yapıp ettiği, bir şekilde ilişki içinde olduğu her şeyde güzeli arar. Bunun tam zıddı olan çirkin ise her insanın doğal bir refleksle mesafeli durduğu ve olumsuz tepki verdiği bir olgudur. İnsan her zaman çirkin olandan güzel olana, güzel olandan daha güzel olana doğru bir yönelim içindedir. Hiçbir zaman olanla yetinmez. Ulaşılan ve sahip olunan her şey, daha güzeli bulununcaya kadar geçici süreliğine güzeldir. Bir sonraki aşamaya geçildiğinde ise daha önce güzel olan şey artık güzel değildir. Bu durumda insan eski güzeli terk eder, yeni güzele

⁵ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, nşr Muhammed Zühêyr b. Nasr (Dimeşk: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "Fezâilü'l-Kur'ân", 19, "Tevhîd", 32.

⁶ İbn Mâce Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebeî el-Kazvinî, *Sünenü İbn Mâce*, nşr. Muhammed Fuad Abdulbâkî (b.y.: Dâru İhyâi Kütübü'l-Arabî, 1371/1952), "İkâmetü's-Salah", 176.

⁷ Âl-i İmrân 3/113; el-Fâtır 35/29; Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, nşr Muhammed Zühêyr b. Nasr (Dimeşk: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "Fezâilü'l-Kur'ân", 29; Ebû Dâvud Süleyman b. Eş'as b. İshak es-Sicistanî el-Ezdî, *Sünenü Ebî Dâvud*, thk. Muhammed Muhyiddîn (Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, ts.), "Vitr", 20; Nesâî, Ebû Abdurrahmân, Ahmed b. Şuayb b. Ali, th Abdülfettah Ebû Gudde, Haleb: Mektebetü'l-Matbûâtü'l-İslâmiyye, 1406/1986), "İftitâh", 82; Ebû İsâ Muhamed b. İsâ b. Sevre es-Sülemî et-Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, thk. Beşar Avvâd (Beyrut: Dâru Garbi'l-İslâmiyyîn, 1419/1996), "Fezâilü'l-Kur'ân", 23, "Kıraat", 1.

⁸ Ebû Ubeyde Kâsım b. Sellâm, *Fezâilü'l-Kur'an*, thk. Mervan el-Atiyye (Beyrut: Dâru İbni Kesir, 1415/1995), 96 vd.; Ali b. Muhammed eş-Şafii es-Sehavî, *Cemâlü'l-kurra ve kemalü'l-ikra*, thk. Mervan el-Atiyye (Beyrut: Dâru'l-Me'mun, 1418/1997), 635; Ebû Abdurrahman Bedreddin Muhammed b. Abdullah ez-Zerkeşî, *el-Burhân fi ulûmi'l-Çur'an*, thk. Muhammed Ebû'l-Faql İbrahim (Beyrut: Dâru İhyai'l-Kütüb, 1376/1957), 1/449; Ebû'l-Faql Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Ebu'l-Faql (b.y.: Heyetü'l-Mısıriyye, 1394/1974), 1/359.

⁹ Mahmut Bedreddin Yazır, *Kalem Güzeli* (Ankara: y.y. 1981), 91 akt. Nurettin Turgay, "Kur'an'a Göre Estetik ve Güzeli Sanatlar", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/4 (1974), 171.

¹⁰ Beşir Ayvazoğlu, "İlmü'l-Cemâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/146.

yöneldir. Bütün bunlar insanı sürekli bir arayış içine sürükler. Bu arayışın disipline dönüşmüş hali ise estetikdir.

Arapçada ilmü'l-cemâl, bedîyyât¹¹ gibi kavramlara karşılık gelen estetik, aslında kıraatle ilgili müstakil bir ilim değildir. Bununla birlikte Kur'an'la ilişkisi bulunan veya bulunmayan her uygulamaya artı değer kazandırır. Bu özelliği sebebiyle Kur'an kıraatinin estetik yönü Müslümanların hayatında ciddi bir yere sahip olmuştur. İslam dünyasında gündelik hayatın vazgeçilmez bir unsuru da Kur'an kıraatinin sanatlı bir şekilde icrası olmuştur.¹² Bu durum her zaman gelişmeye, yenilenmeye açık bir alan olarak görülmüş ve hiçbir zaman asgarî ihtiyacı karşılamakla yetinilmemiştir. Doğrusu bu tutum sadece Kur'an tilâvetiyle sınırlı tutulmamış, Kur'an'la ilişkisi olan her alanla ilgili benzer hassasiyet gösterilmiştir. Bu anlamda hiçbir zaman ihtiyaç odaklı hareket edilmemiş, sanat ve estetikle elde edilebilecek kazanımlar için daha fazla çaba sarf edilmiştir. Mesela Kur'an'ın yazılması bir ihtiyaçtır.¹³ Ancak bu yeterli görülmemiş insandaki göz zevkine hitap etmek üzere bir de hat sanatı doğmuş ve bu sayede Kur'an'ın yazımı estetik bir boyut kazanmıştır. Aynı şekilde Kur'an'ın belli ilkeler çerçevesinde okunması bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın giderilmesi için kıraat ve tecvîd ilimleri ortaya çıkmış ve Kur'an'ın doğru bir şekilde okunması sağlanmıştır. Ancak bununla da yetinilmemiş kulağa ve gönle hitap etmek üzere ağız ve ses eğitimi üzerinde durulmuş ve kıraatin daha güzel, daha estetik olması yönünde çaba sarf edilmiştir. Bütün bu çabalar; bir bölümü ihtiyacı gidermeye dönük, bir bölümü de estetiğe yönelik çalışmalar olmak üzere iki başlık altında toplanabilir. Geçmişte imkânların sınırlı olması sebebiyle belki daha çok ihtiyaç odaklı hareket edilmiş olsa da günümüzde sahip olunan imkânlar çerçevesinde her alanda olduğu gibi kıraat alanında da estetiğe daha fazla önem verilmekte ve bazı çalışmalar yapılmaktadır.¹⁴

Kur'an tilâvetiyle ilgili çok sayıda ayet ve hadis bulunmaktadır. Bunların bir kısmında doğrudan niteliğe vurgu yapılırken bir kısmında da dolaylı olarak işin estetik yönüne işaret edilmektedir. Bu anlamda bazı ayetlerde, “yaptığı işi güzel yapanlardan”¹⁵, “güzel iş yapanları

¹¹ Bedîyyât kavramı, Allah Teâlâ'nın yaratması ile ilgili bazı ayetlerde kullanılmaktadır. bk. el-Bakara 2/117; el-En'âm 6/101.

¹² Geniş bilgi için bk. İshak Kızılaslan, *Çağdaş Oryantalizm ve Kıraat İlimi* (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021), 381.

¹³ Buhârî, “Menâkibu'l-Ensar”, 45; Nesâî, “Kasame”, 47; Ahmed b. Hanbel. *Müsnedü'l-Ahmed b. Hanbel*, nşr. Ahmed Muhammed Şakir (Kahire: Dârü'l-Hadis, 1416/1995), 4/176; Muhammed Hamîdullah, *Muhtasar Hadis Tarihi ve Sahife-i Hemmâm b. Münebbih*, çev. Kemal Kuşçu (Ankara: Beyan Yayınları, 2007), 32,33; İrfan Çakıcı, “Kur'an'ın Korunmasında Hıfz ve Kitabet”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 11/2 (Ağustos 2019), 589.

¹⁴ Diyanet, Halk Eğitim gibi kamu kuruluşların ya da vakıf, dernek gibi özel kuruluşların çatısı altında her seviyeden insana, kendi durumlarına göre tecvîd, tashihü'l-hurûf, tâ'lim, makam, anlayarak okuma gibi çok yönlü faaliyetler organize edilebilir. Özellikle de imam hatip, müezzin gibi din görevlilerine ise ortaya konan hizmetlerin daha kaliteli olması bakımından uzun soluklu eğitimlerin verilmesi zorunlu bir gerekliliktir.

¹⁵ Yunus 10/26.

Allah'ın seveceğinden"¹⁶, "Allah'ın yarattığı her şeyi güzel yarattığından"¹⁷, "yeryüzündeki her şeyin insan için zînet kılındığından"¹⁸, "göğün yıldızlarla süslediğinden"¹⁹, "mescitlere süslü elbiselerle gidilmesinden"²⁰ bahsedilmektedir. Tefsir usulü bakımından bu ayetler öncelikle birincil, daha sonra da ikincil ve üçüncül anlamlarına göre yorumlanmalıdır. Buna göre söz konusu ayetlerde insanın zaruri ihtiyacının yanında daha başka ihtiyaçlarının olduğuna vurgu yapılmaktadır ki bunlardan biri de estetik ihtiyaçtır. Zira insan zevk-i selim sahibi bir varlıktır. Güzellik arayışı onun fitrî bir özelliğidir. Bu özellik sayesinde insan mevcutla yetinmez, yaptığı her şeyi bir öncekine göre daha güzel yapma arayışı içinde olur. Haddizatında günümüzde her alanda yaşanan gelişmelerin itici güçlerinden biri de insanın daha güzele sahip olma arayışıdır. Her alanda olduğu gibi bu şekilde estetik bir arayışın kıraat alanında da aranması son derece tabii bir durumdur.

Kıraatin estetik boyutuna işaret eden hadislerle gelince doğrusu bu konuda çok fazla rivâyetten söz edilebilir ki bu tür hadisleri iki kısma ayırmak mümkündür. Birinci kısımda; "Allah güzeldir, güzel olanı sever."²¹, "Allah Teâlâ yaptığınız işi en güzeliyle, en sağlamıyla yapmanızdan hoşnut olur."²², "Bakanın göz zevkini bozmasın diye mezarı düzgünce yapınız."²³ hadisleri yer almaktadır. Bu gibi hadisler hem ilgili konuyla hem de genel itibarıyla yapılacak her işle ilişkilendirilebilir. Bu anlamda bir kimsenin yaptığı işi en güzeliyle yapması ve bunu, bu gibi hadislerle ilişkilendirmesi şüphe yok ki doğru bir yaklaşımdır. "Şer'i" ölçüler içinde kalınması şartıyla işin ne olduğu ise hiç önemli değildir.

İkinci kısımda ise "Kur'an'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli, itaatkar meleklerle beraberdir."²⁴, "Allah, güzel sesli bir peygamberin, Kur'an'ı tegannî²⁵ ile okumasından hoşnut olduğu kadar hiçbir şeyden hoşnut olmamıştır."²⁶, "Kur'an'ı sesinizle süsleyiniz."²⁷ hadisleri yer almaktadır. Bu gibi hadisler bir yandan Kur'an'ın kaidelerine uygun şekilde okunmasını telkin

¹⁶ el-Bakara 2/195.

¹⁷ es-Secde 32/8.

¹⁸ Âl-i İmrân 3/14.

¹⁹ es-Saffat 37/6.

²⁰ el-A'raf 7/31.

²¹ Müslim, "İmân", 147; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/133-134.

²² Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, thk. Tarık b. İvaç (Kahire: Dâru'l-Harameyn, ts.), 1/275; Beyhâkî, "Şu'abu'l-İmân", 4/334.

²³ Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd el-Bağdâdî, *et-Tabâktü'l-kübrâ* (Beyrut: Y.y. 1376/1957), 1/142.

²⁴ Buhârî, "Tevhîd", 52; Müslim, "Müsâfirîn", 243; Ebû Dâvûd, "Salât", 349; Tirmizî, "Fezâilü'l-Kur'an", 13.

²⁵ تغنى/Tegannî; sesi yükseltmek, bir sözü mırıldanmak, şarkı, türkü, gazel, kaside gibi türleri heyecan verici bir tarzda söylemek anlamına gelen غنى/ginâ kökünden türeyen bir kavramdır. Geniş bilgi için bk. H. Yunus Apaydın, "Müsikî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2016), 31/261.

²⁶ Buhârî, "Fezâilü'l-Kur'an" 19; "Tevhîd", 32; Müslim, "Müsâfirîn", 232-234; Ebû Dâvûd, "Vitr" 20.

²⁷ İbn Mâce, "Hüsnü's-Savt", 176; Ebû Dâvûd, "Tertil", 353.

ederken diğer taraftan söz konusu kıraatin bir takım inceliklere dikkat edilerek eda edilmesine işaret eder ki bu da estetik kavramıyla ifade edilebilecek hususiyetlerdir. Usul ve kaidelerine uygun şekilde Kur'an'ın okunması bağlayıcı bir kuralken estetiğe dair uygulamaların ilzam edici bir yönü yoktur. Mesela bir kimse Kur'an okurken tecvîd uygulamalarına dikkat etmek zorundadır. Ancak ayetlerin içeriğine uygun olarak sesini ve mimiklerini kullanması ise zorunlu değildir. Bununla birlikte bu gibi inceliklere dikkat edilerek eda edilen bir kıraatin hem okuyana hem de dinleyene daha fazla etkisi olduğu muhakkaktır. Zira insan duygu, düşünce, his gibi pek çok özelliğe sahiptir. Tekdüze bir kıraat büyük ölçüde sadece kulağa hitap eder. Ancak estetik özellikleri içinde barındıran bir kıraat ise yukarıda sözü edilen özelliklerin hepsine hitap etme potansiyeline sahiptir.

Estetik kavramının uygulama alanına gelince; doğrusu kıraatle ilişkisi olan her uygulamanın mutlaka estetik bir yönü vardır. Mesela harflerin, mahreçlerine uygun şekilde söylenmesinin belli bir kuralı vardır. Ancak bunun bir de estetik yönü vardır. Bu anlamda kurallara dikkate edilerek yapılan telaffuz, yerine göre bazen estetik olmayabilir. Bunun için kuralın yanında bir de zevk-i selime hitap eden bazı incelikler söz konusudur. Aynı şekilde sesi kullanmanın hem tecvidle hem de estetikle bir ilişkisi vardır. Bu yönüyle tecvîd kurallarına dikkat edilerek kullanılacak ses her zaman estetik olmayabilir. Yapılan çalışmada bu gibi uygulamalar belli başlıklar altında tahlil edilecek ve bazı önerilerde bulunulacaktır.

1. Harflerin Telaffuzuyla İlgili Estetiğe Aykırı Bazı Hatalar

Kur'an, Arap dili²⁸ ve Kureyş lehçesiyle nazil olmuştur.²⁹ Bu sayede, okuma yazma bilmeyen sahabe dahi ya Hz. Peygamber'den ya da kendi yakınlarından Allah'ın kitabından ayetler dinleyerek ezberlemişler ve rahatlıkla okuyabilmişlerdir.³⁰ Vahyin indiği ilk dönemde Arap dilinin orijinal halini korumuş olması, Kur'an'ın rahat bir şekilde okunmasında önemli rol oynamıştır. Fakat bu durum uzun sürmemiş fetih hareketleriyle birlikte sınırlar Hicaz Bölgesi sınırlarını aşmış; Temîm, Esed, Kays gibi Necid Bölgesinde yer alan bazı kabileler de İslam'a girmişlerdir. Bu durum kıraatte lehçe farklılığına dayalı olarak bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Zira Kureyş kabilesiyle; Temîm, Esed, Kays gibi kabileler arasında lehçe farklılığına dayalı olarak bazı kelimelerin okunmasında da farklılıklar yaşanmıştır.³¹ Bu gibi sebeplerden dolayı insanlara kolaylık olsun diye bir yandan yedi harf ruhsatına izin verilmiş³² bir yandan da Kur'an'ın aslına

²⁸ Yusuf 12/2; el-Fussilet 41/44.

²⁹ Kur'an ağırlıklı olarak Kureyş lehçesiyle nâzil olsa da, onda kırk kadar farklı lehçeye yer verilmiştir. bk. Subhi es-Sâlih, *el-Mebâhis fi ulûmi'l-Kur'ân*, (b.y.: Dârü'l-İlim, 1420/1999), 110.

³⁰ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *et-Tibyân fi ulûmi'l-Kur'ân*, (İstanbul: Dersâadet, ts.), 75.

³¹ Mekki b. Ebî Tâlib, *el-İbâne an meâni'l-krâât*, thk. Abdülfettah İsmail (Mısır: Dârü'n-Neheza, ts.), 74, 153.

³² Buhârî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 5; Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirîn", 48; Tirmizî, "el-Kırâât", 11.

uygun şekilde okunabilmesi için erken dönemden itibaren eğitim öğretim faaliyetlerine ağırlık verilmiştir.³³

Kur'an'ın doğru bir şekilde telaffuz edilebilmesi için ilk toplum belli bir eğitime ihtiyaç duymasa da zamanla farklı dil yapısına sahip insanların İslam'a girmesine paralel olarak böyle bir eğitime ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak üzere âlimler bir takım çalışmalar yapmışlardır. Başlangıçta pratiğe dayalı bu uygulamalar zamanla yazıya aktarılmış ve ilm-i kıraat, tecvîd gibi sistematığı olan bazı disiplinler ortaya çıkmıştır. Özellikle Arap olmayan insanlar Kur'an'ı düzgün bir şekilde okuyabilmek için bu tür bilgi ve tecrübeler ihtiyacı duymuşlardır. Zira dili Arapça olan bir kimseyle, dili Türkçe olan bir kimse arasında ciddi bir aksan farkı vardır. Mesela Arapça'da var olan peltek ve boğaz harflerinin Türk aksanında karşılığı yoktur. Düzgün bir kıraat için bunların Arapça'dan aynıyle alınması gerekir. Bunu sağlamak için de belli bir eğitime ihtiyaç vardır. Sözü edilen eğitim ülkemizde resmi ve özel pek çok kurum tarafından büyük bir özveriyle yürütülmektedir. Bununla birlikte yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinde estetik açıdan bir takım eksiklikler dikkat çekmektedir ki bu makalede bunlardan bazılarını işaret edilecektir.

1.1. Harekelerin Standartlara Aykırı Şekilde Okunması

Pek çok kişinin kıraatinde dikkat çekici hatalardan biri de hareketlerin bir miktar uzatılarak okunmasıdır. Bu durum en çok da fethalı harflerin okunusunda görülmektedir. Günümüzde yaz kursları, imam hatip ortaokulu ve liselerinde hatta ilahiyat fakültelerinde okuyan talebelerde dahi bu tür hatalı okuyuşlarla karşılaşılmaktadır. Kanaatimize göre bu yanlışın temeli elifbâ öğretimine dayanmaktadır. Zira erken dönemlerde elifbâ öğretimine başlayan çocuklarımızın harflerden sonra ilk konusu olan harflerin fethalı olarak okunması sırasında كَتَبَ, دَخَلَ şeklindeki kelimeleri genelde uzatarak okudukları ve bunun bir alışkanlığa dönüştüğü anlaşılmaktadır. Öğreticilerin çok da üzerinde durmadıkları bu yanlış okuma şekli, ciddi bir kıraat zafiyeti haline dönüşmekte ve özellikle üst düzey eğitim alamayan insanların okumalarında kalıcı hale gelmektedir. Bu yanlışın önüne geçmek için eğitimciler henüz daha işin başında hareke için belirlenen yarım elif miktarı ölçüyü³⁴ öğrencilere anlatmalı ve bunu yerleştirmede ısrar etmelidir. Bundan dolayı belki öğrencinin elifbâyı bitirme sürecinde bir miktar yavaşlama olur ancak hareketleri doğru bir şekilde söyleme gibi önemli bir kural doğru bir şekilde öğrenilmiş olur.

Bu noktada belirtmek gerekirse üst düzey okuyucularda da zaman zaman harekeyle ilgili bazı hatalı okuyuşlar görülebiliyor. Mesela bazıları makam yaparken hareketleri bir miktar uzatmakta,

³³ Muhammed Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, çev. Salih Tuğ (İstanbul: İrfan Yayınları, 1991), 2/773; Mustafa Baktır, "Suffe", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/469-470.

³⁴ Harekenin ölçüsü tabîi meddin yarısı kadardır. Geniş bilgi için bk. Karaçam, *Kur'an'ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 2002), 227.

bazen de cezmlî harfleri yine bir miktar tutarak okumaktadırlar. Anlaşıldığı kadarıyla bu tür hatalar daha çok tecvîd kuralları yerine makama odaklanılmasından kaynaklanmaktadır. Hâlbuki ne olursa olsun ses ve makam kurala uymalıdır. Dolayısıyla kıraat estetiğini bozan bu gibi hatalı okumalardan hafız, müezzin, imam gibi üst düzey okuyucuların da uzak durmaları gerekir.

1.2. Bazı Cezmlî Harflerin Kalkaleye Benzetilerek Okunması

Cezmlî harflerin okunması ile ilgili belli kurallar ve bunlara bağlı olarak bazı uygulamalardan söz edilebilir. Mesela ط - ق - ج - ب - ط - ق harflerinden biri cezmlî olarak geldiğinde söz konusu harfler kalkale yapılarak yani bir miktar sarsılarak okunur.³⁵ Sözü edilen sarsıntı, bir miktar ses, harfi kımlıdarak okuma gibi özellikler elifbâ harfleri içinde yalnızca kalkale harflerine mahsus bir uygulamadır. Bunların dışındaki harflerin bu gibi seslere benzer şekilde okunması ise hatalı bir okuyuştur. Bununla birlikte bu tarz hatalı okuyuş özellikle izhar ile okunması gereken ن - م - ل harflerinde görülmektedir.³⁶ Üst düzey bir kıraate sahip olanlar dışında çoğu insanın kıraatinde görülen bu gibi hatalı okuyuşlar büyük ölçüde elifbâ öğretim sürecine dayanmaktadır. Bu dönemde başlayan ve bir şekilde alışkanlığa dönüşen bu tarz yanlışların daha da kalıcı hale gelmemesi için özellikle eğitimcilerin dikkatli olmaları gerekir. Aksi takdirde, üst düzey eğitim alanlar hariç insanların çoğu Kur'an'ı belki de ömürleri boyunca bu yanlış telaffuz şekliyle okumaya devam edeceklerdir. Dolayısıyla başta ن - م - ل olmak üzere kalkale harfleri dışındaki harflerin bir çeşit kalkaleye benzetilerek okunması gerek kıraat âdâbı gerekse kıraat estetiği bakımından düzeltilmesi gereken hatalı okuyuşlardan biridir.

1.3. Bazı Harflerin Aşırı İnceltilerek Okunması

Arap alfabesinde yer alan harfler okunuşları itibariyle; ince (terkîk), kalın (tefhîm), bazen ince bazen kalın olmak üzere belli sınıflara ayrılır. Buna göre خص ضغط قظ harfleri kalın, ل ve ر harfleri bazen ince bazen kalın ve geri kalan harfler ince okunur.³⁷ Harflerin hareke ya da med ile okunmaları zikri geçen incelik ya da kalınlığa herhangi bir etki etmez. Bir harf hangi sığata sahipse hareke ya da med ile okunurken ortaya çıkan ses de ona göre olur.³⁸ Harf ve hareketlere ait bütün

³⁵ Ahmed Mahmud Abdü's-Semî eş-Şafi el-Hafeyân, *Eşherü'l-mustalahât fi fenni'l-edâi ve ilmi'l-kirâât*, (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 233; Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 191-194.

³⁶ Tecvidde üç farklı izhar şekli vardır. Buna göre cezmlî nûn'dan sonra izhar harflerinden biri geldiğinde; cezmlî mîm'den sonra bâ ya da mîm harfleri dışında başka bir harf geldiğinde; lâm-i tarîften sonra izhâr-ı kamerî harflerinden biri geldiğinde izhar olur. Verilen sıralamaya göre bk. Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 167, 182, 246. Bunun dışında aslında cezmlî lâm harfi; idgam okunmasını gerektiren yerlerin dışında tamamen bir çeşit izhar ile okunur. Mesela قُلْ هُوَ اللهُ ifadeinde tecvîd kaidesi olarak cezmlî lâm için özel bir tabir kullanılmamaktadır. Ancak cezmlî lâm burada tıpkı izhâr-ı kamerîye gibi izhar ile okunur.

³⁷ Geniş bilgi için bk. Ebü'l-Hayr Şemsüddîn İbnü'l-Cezeri, *Şerhu tayyibeti'n-neşr fi'l-kirâât*, (Beirut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1420/2000), 1/30; Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 154-159.

³⁸ Karaçam, *Kur'an'ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, 228.

bu özellikler elifbâ öğretimiyle birlikte verilir. Ülkemizde kullanılan elifbâ kitapçıklarının çoğunda ise öğrencilere kolaylık olsun diye sözü edilen harflerin her birinin altına “kalın” “ince” diye Türkçe ifadeler yer verilir. Bunun yanında ayrıca eğitim-öğretim faaliyetleri sırasında sıklıkla kalın harflerin; üstünü “a” sesiyle, ötreyi “u” sesiyle esreyi “ı” ile “i” sesi arasında bir sesle okuttuğu; ince harflerin ise üstünü “e” sesiyle, ötreyi “ü” sesiyle esreyi ise “i” sesiyle okuttuğu vurgulanır.³⁹ Bu yaygın anlayışa göre yapılan elifbâ öğretimi sonucunda öğrenciler burada belirtilen seslere göre harfleri öğrenirler ve bu sesler öğrencilerde yerleşik hale gelir. Bu şekilde bir eğitim tarzıyla elifbâyı tamamlayan herkes doğal olarak Kur'an'ı da aldıkları eğitime göre okurlar.

Özetle elifbâ öğrenimi ile başlayan, Kur'an okumayla devam eden bu süreci tamamlayan kişilerin kıraatlerine bakıldığında kıraat estetiği bakımından bazı zafiyetler dikkat çekmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki Arap alfabesinde yer alan kalın ya da ince harflerin her birine ait seslerin dilimizde yakın karşılıkları olsa da bunların çoğunun Türkçe'de tam karşılıkları yoktur. Mesela kalın harflerin fethayı “a” sesiyle okutması ile bizdeki yalın haliyle a sesi aynı değildir. Bunun yanında kalın bir harfin “a” sesiyle uzatılması ile ince bir harfin “a” sesiyle uzatılması yine aynı değildir. Zira bizdeki “a” sesi Arap dilindeki “a” sesine göre daha incedir. Bu fark somut olarak doğru bir şekilde anlatılmadığından dolayı günümüzde pek çok kişi Kur'an'ı fonetik⁴⁰ açıdan hatalı bir şekilde okumaktadır. Öte yandan bu iki örnekte “a” sesi her iki dilde farklı olsa da yine de aralarında bir miktar yakınlık vardır. Ancak Arap dilinde yer alan ince bir harfin “u” sesi ile Türkçedeki “ü” sesi arasında ise çok daha fazla fark vardır.⁴¹ Mesela ülkemizde pek çok kişi تُؤُوا ifadesini “tüübüü” sesiyle uzatarak okurken Araplar bu kelimeyi “tûûbûû” sesiyle uzatarak okurlar. Bunun gibi kimi harflerin uluslararası standartların dışında bize has şekilde okunması belki sarahaten bir kurala aykırı bulunmazsa da işin uzmanları tarafından kıraat estetiğini bozan bir zafiyet olarak görülmektedir. Aslında buna benzer daha başka hatalı okumalardan da söz edilebilir ki eğitimcilerin bu mesele üzerinde titizlikle durmaları gerekir. Bunun için ilk iş olarak elifbâ kitapçıklarında yer alan Türkçe ifadeler kaldırılmalıdır. İkincisi muhataplara Arap dili ile Türk diline ait harflerin kendilerine has seslerinin olduğu örneklerle anlatılmalıdır. Üçüncüsü Arap alfabesinde yer alan harflerin ve bunlara ait seslerin iyice yerleşmesinde ısrar edilmelidir. Dördüncüsü doğru ve hatalı okumalar karşılaştırılmalı, hangi kıraat şeklinin doğru hangisinin hatalı olduğu somut olarak ortaya konmalıdır.

³⁹ Kur'an öğretiminde harflerin latin harflerine göre okutulmasından uzak durmak gerekir. bk. Yusuf Alemdar, “Teknik ve Estetik Açısından Kur'an Öğretme ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (Haziran 2008), 213-252.

⁴⁰ Fonetik, bir dile ait ses özelliklerini, harflerin sahip olduğu sesleri, seslerin rengi ve tonu gibi hususları konu edinen bir disiplindir. Geniş bilgi için bk. Alican Dağdeviren, “Kur'an'ın Fonetik İ'cazı”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (2009/2), 69-88.

⁴¹ Yavuz Fırat, “Kur'an Tilâvetinde Arap ve Türkler Arasındaki Farklılıklar”, *Bilimname* 26 (2014/1), 32-33.

2. Kıraat Estetiği Bakımından Dudak Talimi

Kur'an okurken dudakların belli bir usul ve kaideye göre hareket ettirilmesine dudak talimi denir.⁴² Klasik kaynaklarda "tecvîdü'l-hurûf"⁴³, "tahsînu'l-lafz"⁴⁴, "tashîhu'l-hurûf"⁴⁵, "ta'lîmu'l-hurûf"⁴⁶ gibi tabirler kullanılsa da dudak talimi şeklinde bir tabir kullanılmaktadır. Bu ifadeyi ilk kullanan günümüz araştırmacılarından Ali Rıza Sağman hocadır.⁴⁷ Eğitimciler tarafından da benimsenen ve yaygın şekilde kullanılan bu tabirle; tecvîd disiplini içinde yer alan hareke, med, sükûn, şedde gibi okumaların doğru bir dudak şekli ve doğru bir ses ile okunması amaçlanmaktadır. Kıraat âdâbı ve estetiği olarak değerlendirmenin ötesinde herhangi bir bağlayıcılığı olmayan bu uygulamaya normalde elifbâ öğretimiyle birlikte başlanır. Bu anlamda Kur'an okuyan herkes belli seviyede de olsa dudak talimi alır. Böyle bir eğitimin Arap dilinde var olan bütün uygulamaları yansıtacak boyutta olup olmaması ise dudak talimiyle paralellik arz eder. Şöyle ki Arapça ve Türkçe'de benzeşen bazı harf ve seslerin yanında Arapça'da olan ancak Türkçe'de karşılığı olmayan bazı harf ve sesler vardır. Dil ve aksan farkı sebebiyle bunların okunması sırasında ağız ve dudakların aldığı şekil birbirinden farklıdır. Buna göre iki dilde kimi sesler aynı bile olsa söyleniş esnasında ağız ve dudakların aldığı şekil farklı olur. Mesela her iki dilde var olan ۶ harfi ses yönüyle birbirine benzese de mahreç itibariyle farklıdır. Kur'an okurken bu harfi söylemek için dudakları oval şekilde ileri uzatmak gerekirken⁴⁸ Türkçe'de böyle bir gereklilik yoktur. Çoğu kimse özel bir çaba sarf etmeksizin genel bir alışkanlık olarak bu harfi alt dudağı üst dişlere temas ettirerek söylemektedir. Türkçe'de olmayan harflerin ve seslerin tam olarak söylenebilmesi için ağız ve dudaklara, Arap dili kaidelerine göre şekil vermek gerekir. Aksi takdirde harflere ait sesleri net bir şekilde telaffuz etmede her zaman bir miktar eksiklik görülür. Bunu özel eğitim almamış kimseler anlamazsa da kıraatte uzman olanlar bu tür ses kayıplarını ya da ses kaymalarını fark ederler.

Dudak eğitiminin bazı harf ve seslerin orijinal haliyle söylenmesi ve kıraat esnasında estetik bir görüntüye sahip olunması şeklinde iki önemli işleve sahip olduğu kanaatindeyiz. Bu iki husus sebep sonuç itibariyle de birbiriyle ilişkilidir. Şöyle ki bir harf için dudağın alması gereken şekil bir yandan estetik bir görüntünün oluşumuna, diğer taraftan da söz konusu harfin aslına uygun şekilde net bir sesle telaffuzuna katkı sağlar. Burada kıraatte üst düzey kabiliyet gerektiren

⁴² Ali Rıza Sağman, *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi*, (İstanbul: Ahmet Said Matbaası, 1964), 38.

⁴³ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/209.

⁴⁴ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/205

⁴⁵ Şihâbuddîn Ahmed b. Muhammed ed-Dimyâtî, el-Bennâ, *İthafu uudelâi'l-beşer fi'l-kirâati'l-arbe'ate aşer*, thk. Enes Mehre (Lübnan: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1427/2006), 1/24.

⁴⁶ Muhammed Ahmed, *Nefehât min ulûmi'l-Kur'ân*, (Kahire: Darü's-Selam, 1426/2005), 1/61.

⁴⁷ Sağman, *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi*, 38; Hayrettin Öztürk, *Dâd Harfi ve Dudak Ta'limi*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018), 35.

⁴⁸ Karaçam, *Kur'an'ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, 195; Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 108.

hususlara yer verilirken şunu da belirtmek gerekir ki bir kimse bu gibi inceliklere dikkat etmeden elbette Kur'an okuyabilir. Kaldı ki insanların büyük bir kesimi zaten bu tür uygulamalardan haberdar değildir. Ancak üst düzey bir kıraatin edası için böyle bir eğitime ihtiyaç vardır. Özellikle Kur'an eğitim faaliyetleri içinde uzun süre bulunacak kimselerin bu eğitimi almaları gerekir.

Kur'an, kıraat, tecvidle ilgili kaynaklarda her bir harfin tanımlamasına ve bu harflerin hareketlerle birlikte okunması sırasında ağız ve dudakların nasıl bir şekil alması gerektiğine dair bazı bilgilere yer verilmektedir. Bu noktada ت, م, ن, ي gibi bazı harflerin söylenmesi ile ilgili herhangi bir sorun yaşanmazken başta peltek harfler olmak üzere ج, ص, و gibi pek çok harf ve bu harflerin hareke almış hallerinde bazı sorunlar yaşanmaktadır. Burada her bir harfe değil de telaffuz ve kıraat estetiği bakımından eksik olarak görülen bazı hatalara yer verilecektir.

Bilindiği üzere Arap dilinde her bir harfin özel bir ismi vardır.⁴⁹ Harflerin okunması ise üstün (fetha), esre (kesra), ötre (damma) şeklindeki hareketlerle gerçekleşir. Buna göre kıraat esnasında dudaklar hem harfler hem de hareketlere göre belli bir şekil alır. Bu anlamda üstün ve esrede dudaklar doğal halini koruması gerekirken ötrede dudaklar bir miktar ileri gider. Hareke ya da med durumuna göre okuma tamamlanınca dudaklar tekrar geri normal haline döner. İşin içine cezme ve şedde girdiğinde yine dikkat edilmesi gereken bazı dudak hareketlerinden söz edilebilir. Mesela müteşşeddîd bâ⁵⁰ madmûm olduğunda, ağız doğal halinde iken önce hemze fetha ile okunur, sonra dudaklar ileride kavuşacak şekilde hızla ileri uzatılır, önce ب harfi sonra da ötre okunur. Peltek harfler (الحروف اللّثوي)⁵¹ diye bilinen ث, ذ, ظ harfler ise ötreli olarak okunurken önce dudaklar ileri uzatılır, sonra dil ucu sırasıyla ث harfi için ön dişlerin diplerine ذ ve ظ harfi için de dişlerin uçlarına değdirilerek çıkarılır.⁵² Bu harfler şedde ve ötre halinde okunurken dudaklar ötre için ileri uzatılır ve dudaklar ilerideyken harfler şeddeli olarak okunurlar.

Bu tür örneklerle ilaveten ج, ش, ص, و, ف, ض, ز gibi daha başka harflerin⁵³ okunması sırasında da dudak talimi açısından dikkat edilmesi gereken bazı uygulamalardan söz edilebilir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla dudak talimi almamış kimseler farklı durumlara göre bu harfleri estetiğe aykırı bazı dudak hareketleriyle birlikte okumaktalar. Mesela bu harflerin okunması sırasında çoğu kişinin alt ve üst dudaklarında ileri ya da dışa doğru taşma şeklinde anlamsız bazı dudak hareketleri görülmektedir. Bu ve buna benzer durumlar ciddi bir kural hatası olmadığından dolayı belki geniş halk kitleleri için üzerinde durulması gereken bir konu değildir. Ancak özellikle özel

⁴⁹ Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 90-91; Hasan Hüseyin Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi* (Konya; Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015), 32.

⁵⁰ Dudakların normal şekilde, kuvvetlice kapanmasıyla çıkarılan ince ve kuvvetli bir harftir. bk. Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 105.

⁵¹ İbnü'l-Cezeri, *Şerhu tayyibeti'n-neşr fi'l-kirâât*, 1/30.

⁵² Peltek harflerin tanımları için bk. Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 105-107.

⁵³ Adı geçen harflerin tanımı için bk. Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 105-108; Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*, 29-31.

kıraat ve tecvîd dersleri almış kimseler için bu konu üzerinde mutlaka durulmalı ve sözü edilen zafiyetler dudak talimiyle birlikte giderilmelidir.

2.1. Dâd (ض) Harfinin Telaffuzunda Estetiğe Aykırı Uygulamalar

Dâd harfi sağ ya da sol dil kenarı ile üst azı dişlerinden çıkarılan, “D-Z” karışımı bir sese benzeyen, kalın ve yumuşak bir harftir.⁵⁴ Dilimizde karşılığı olmayan bu harfin telaffuzu oldukça zordur.⁵⁵ Bundan dolayı da Kur’an okuyan kişiler arasında ciddi ihtilaflar yaşanmaktadır. İbnü'l-Cezerî'nin belirttiği gibi az bir kesim tarafından doğru bir şekilde okunan bu harf çoğunluk tarafından ط, ذ, ز ve kalın ل şeklinde okunmaktadır. Hâlbuki ض harfi bazı yönleriyle bu harflere benzese de bunların hiçbiri değildir.⁵⁶ Bu tarz okuyuşlara ilaveten bir de günümüzde bazıları biraz da Arap aksanından etkilenerek bu harfi bozuk ط sesi ya da kalın ل sesiyle okumaktadır.⁵⁷ Bütün bu okumalar mana açısından olmasa da kıraat estetiği bakımından önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Hatta bu sorun sadece alt ve orta seviyede Kur’an okuyan kişilerin değil imam, Kur’an öğreticisi gibi bazı eğitimcilerin de sorunudur. Bu sorunun giderilmesi için öncelikle böyle bir problemin farkında olunmalı ve çözüme dönük çalışmalar yapılmalıdır.⁵⁸ Bu anlamda ض harfinin öğretiminde şöyle bir yol takip edilebilir. Kısa süreli öğretim faaliyetlerinde makul bir süre, mahreç ve sıfatına uygun olarak bu harf üzerinde durulur. Şayet öğrenciler Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da benimsediği İbnü'l-Cezerî'nin tarifine⁵⁹ uygun olan bu telaffuz şeklini söyleyebiliyorlarsa eğitimci bunda ısrar edebilir. Ancak öğrenciler teoriğe uygun olarak harfi söylemekte zorlanıyorlarsa bu durumda Araplara ait telaffuz şekli alternatif bir okuma olarak değerlendirilebilir. Bilindiği üzere günümüzde Arapların geneli yukarıda belirtildiği üzere ض harfini bir yönüyle bozuk ط harfine benzer şekilde söylemektedirler.⁶⁰ Doğrusu bu şekildeki telaffuzun Türkler arasındaki yaygın telaffuza nispetle söylenmesinin daha kolay olduğu

⁵⁴ Geniş bilgi için bk. Karaçam, *Kur'an'ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, 194; Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, 325-328; Ahmet Turan Arslan, “Dâd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 8/396-397.

⁵⁵ Ahmed Mahmud Abdussemit eş-Şafi el-Hafeyân, *el-Vafi fi keyfiyeti tertili'l-Kur'an'i'l-Kerim*, (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421/2000), 74.

⁵⁶ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi kırâati'l-aşr*, thk. Ali Muhammed ed-Dabbâd (b.y.: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 1/219.

⁵⁷ Bu okuyuş Mısırlıların geneline ve bazı Mağriblilere aittir. bk. Öztürk, *Dâd Harfi ve Dudak Ta'limi*, 20.

⁵⁸ Başta dâd harfi olmak üzere harflerin taliminde en etkili yol bu eğitimin fem-i muhsin sahibi hocalardan alınmasıdır. bk. İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/213; Karaçam, *Kur'an'ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, 173.

⁵⁹ İbnü'l-Cezerî'ye göre dâd harfi, dil kenarının çoğunluğa göre sol, azınlığa göre ise sağ üst azı dişlerine değiştirilerek çıkarılır. Geniş bilgi için bk. İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/200.

⁶⁰ Geçmişten günümüze Arap dünyasında bu harfin telaffuzuyla ilgili bazı ihtilaflar yaşanmıştır. Mesela Şam ve Irak halkı bu harfi ط sesine, Etiyopya'da yaşayan Sudanlılar ل sesine Mısırlıların kahir ekseriyeti ve Mağribliler ise ط veya ل sesine benzeterek okumuşlardır. bk. Öztürk, *Dâd Harfi ve Dudak Ta'limi*, 14. Bununla birlikte günümüzde Mısırlılara ait okuma şekli Arap dünyasında daha fazlasıyla yaygınlık kazanmıştır.

söylenbilir. Ancak ülkemizde yaz kursları gibi kısa süreli ya da örgün eğitim gibi uzun süreli faaliyet yürüten eğitim kurumlarının aşağı yukarı hiçbirinde burada önerilen ikinci alternatife yer verilmemektedir. İlkinde başarılı olamamıza rağmen söylenmesi daha kolay olan Arapların telaffuz şekline yönelmeişimizde kanaatimize göre diyanet ve ilahiyat camiasının tutumunun etkili olduğu söylenebilir.⁶¹ Burada hangi telaffuzun daha doğru olduğu gibi bir tartışmaya elbette girilmeyecek. Zira kendi kıraat bütünlüğü içinde elbette her iki telaffuz şekli de doğrudur. Yeter ki usulüne uygun şekilde söylenebilsin. Bu bağlamda bizim önerimiz duyulduğunda ne söylenildiği anlaşılacak kadar bozuk telaffuz şekillerinde ısrar etmek yerine özellikle kısa süreli eğitim faaliyetlerinde öğrencilerimize Arap'ın telaffuz şeklini öğretmek, üst düzey eğitim faaliyetlerinde ise İbnü'l-Cezerî'nin tarifine uygun olanı öğretmektir. Bu öneri doğrultusunda hareket edildiğinde belki söz konusu harfin iki farklı şekilde okunması gibi eleştiriye açık bir durumla karşı karşıya kalınacaktır. Ancak şu haliyle zaten ض harfinin okunuşunda herhangi bir birlikten söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla burada ض harfini bir takım bozuk seslerle okumak yerine kullanım bakımından dilin sahibi olan Arap'ın kıraatine uygun olarak söylemek daha doğru olur. Ayrıca bir öneri olarak belirtmek gerekirse Müslümanlar arasında telaffuz birliği sağlanması noktasında ض harfinin Arap'ın telaffuzuna uygun olarak söylenmesi yönünde bir proje üzerinde çalışılabilir.

3. Kıraat Estetiği Bakımından Mimiklerin Kullanımı

Kur'an tilâveti; dil, akıl ve kalp olmak üzere üç temel uzvun aktif şekilde kullanılmasıyla eda edilen bir faaliyettir.⁶² Buna göre dilde telaffuz, akılda mana, kalpte tefekkür eylemi gerçekleşir. Güzel bir telaffuz için, mahreç ve sıfat bilgisine, mananın anlaşılması için dil bilgisine, tefekkür için de tam bir ihlas ile okunan ayetlere odaklanmaya ve o ânı yaşamaya ihtiyaç vardır. Telaffuzun dışa yansıyan boyutu ses ve makamla, mana ve tefekkürün dışa yansıyan hali ise jest ve mimiklerle gerçekleşir.⁶³ Sevinç, korku, endişe, hüznün, öfke, heyecan gibi pek çok duygu ve düşüncenin yüze

⁶¹ Araplara ait okuma şeklini evrensel, bize ait okuma şeklini ise mahalli olarak niteleyen Mehmet Akif Koç bazı siyasi ve psikolojik sebeplerle ülkemizde mahalli aksanda ısrar edildiğini belirtmektedir. Geniş bilgi için bk. Mehmet Akif Koç, "Kur'an Kıraatinde Türklere Özgü Mahalli Okuyuş", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 51/2 (2010), 82-85.

⁶² Gazâlî'ye göre Kur'an tilâvetinde olması gereken; lisan ile her bir her bir harf yavaş yavaş aslına uygun şekilde telaffuz edilmeli, akıl ile anlaşılmalı, kalp ile düşünülmesi ve ibret alınmalıdır. bk. Ebû Hâmid Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî, *İhyâ-u ulûmi'd-dîn*, (Beyrut: Dâru'l-Mârifet, ts.), 1/287.

⁶³ Beden dili için sıkça kullanılan bu iki kavram anlam yönüyle birbirinden farklıdır. Buna göre jest; parmak, avuç, el, kol, bacak ve bunlarla yapılan işaretler için kullanılırken mimikler daha çok yüz hatları için kullanılmaktadır. Hz. Peygamber ashabına hitap ederken sıklıkla jest ve mimikleri kullanmış ancak Kur'an okurken daha çok mimikleri kullanmıştır. Burada Kur'an tilâveti söz konusu edildiğinden dolayı biz de sadece mimiklerin kullanımına yer verdik. bk. Mustafa Karataş, "Hz. Peygamber'in Beden Dili", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8 (2003), 63-55; "Bünyamin Erul, "Hz. Peygamber ve Beden Dili", *Kutlu Doğum 2003 İslam'ın Güncel Sunumu*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006), 221-222.

yansıyan hali olarak tanımlanan mimikler,⁶⁴ daha çok göz, kaş, ağız, dudak, baş ve duruşla birlikte dışa yansır.⁶⁵ Kıraatte mimiklerin kullanımı zorunlu olmasa da normal şartlarda az ya da çok her kârîde görülebilecek bir haldir. Bununla birlikte günümüzde Kur'an okuyanların çoğunun kıraat esnasında mimiklerini yeterince kullanmadıkları bir vakıadır. Böyle bir gerçeklikle karşı karşıya kalınmasında; eğitim öğretim sırasında büyük ölçüde telaffuza odaklanması, mananın anlaşılması için yeterli bir altyapıya sahip olunmaması, kıraatte keyfiyetten çok kemmiyet odaklı hareket edilmesi, anlamadan okumanın yeterli görülmesi, eda edilen kıraatin his ve duygudan yoksun olması gibi pek çok sebepten bahsedilebilir. Kıraat esnasında içinde bulunulan ânın yaşanmasının bir göstergesi olarak kabul edilen mimiklerin kullanılmamasında daha başka sebeplerden de söz edilebilir ki; Kur'an'a ait inceliklerin ve Hz. Peygamber'e ait kıraat tarzının yeterince bilinmemesi bunlardan en önemlileridir. Zira bir kimse gerçekten Kur'an'ı tanısa ve bu Aziz Kitabı Hz. Peygamber'in nasıl okuduğunu⁶⁶ bilse sözü edilen duyguları yaşamaması mümkün değildir. Bu itibarla kıraate önemli ölçüde değer kazandıracağını düşündüğümüz bu iki hususa daha geniş çerçevede yer verilecektir.

Kur'an göze, kulağa, akla, kalbe, gönle hitap eden, insanı duygudan duyguya sevk eden son derece zengin bir içeriğe ve eşsiz bir üsluba sahiptir. Onda tasvîr, temsîl, teşbîh, hakikat, mecâz, istifhâm, terğîb, terhîb, kıssa, yemin gibi Arap dilinde bulunan bütün edebi sanatlara yer verilir.⁶⁷ Bazen doğrudan bazen de diyaloglar şeklinde dolaylı bir hitap tarzı kullanılır.⁶⁸ Her seviyeden insana hitap eden Kur'an'ın kendine has bir başka özelliği de konuları ele alış biçimi ve konuların dağılımıdır. Şöyle ki Kur'an'da hiçbir konu müstakil olarak ele alınmaz. Bir yerde konunun bir yönüne başka bir yerde başka yönüne yer verilir.⁶⁹ Mesela cehennemliklerin durumu anlatılırken tüm yaşanacaklara yer verilmez. Küçük bir sahnenin tasviri yapılır, sonra bunun tam zıddı olan cennet tasvirlerine geçilir. Doğrusu cehennemle ilgili bütün ayetler uzun bölümler halinde peş peşe sıralansaydı bu durum insanın korkuya kapılıp ümitsizliğe düşmesine ya da benzer şekilde cennet ayetleri toplu olarak verilseydi bu da insanın rehavete kapılmasına sebep olabilirdi. Bunun

⁶⁴ Erul, "Hz. Peygamber ve Beden Dili", 227.

⁶⁵ Karataş, "Hz. Peygamber'in Beden Dili", 56-58.

⁶⁶ Makalede yeri geldikçe Hz. Peygamber'in kıraatine dair bazı özelliklere yer verilmiş ve nitelikli bir kıraat için bunların bilinmesinin son derece önemli görülmüştür. Bunlara ilaveten, nitelikli bir kıraat için Allah korkusu (haşyet / خشية) ve teslimiyet (huşû / خشوع) gibi daha başka özelliklerden de bahsedilebilir. Zira Kutlu Nebî kimi rivâyetlerde Kur'an'ın haşyet ve huşû' ile okunması gerektiğine işaret etmiştir. bk. İbn Mâce, "İkâme", 176; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 12/286.

⁶⁷ Hasan Çevikoğlu, "Kur'an'ı Kerim'de Edebi Üslup", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2012/1), 67-90.

⁶⁸ Ahmet Erdiçli, "Kuran Diyaloglarında Üslûp Çeşitleri", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/1 (2016/1), 83.

⁶⁹ Muhsin Demirci, *Kur'an Tarihi*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 2016), 190.

gibi Kur'an'daki konuların anlatımında insan fitratı gözetilerek daima belli bir denge gözetilir. Kur'an'daki bu ve buna benzer daha pek özelliğe vâkıf olan bir kişinin okuduklarından etkilenmemesi ve bunun bir göstergesi olarak da mimiklerini kullanmaması mümkün değildir. Dolayısıyla eğitim öğretim faaliyetlerinin her aşamasında Kur'an'ı tanıtıcı bilgilere yer verilmesi ve muhataplarda bu yönde bir farkındalık oluşturulması gerekir. Aksi takdirde başta Hz. Peygamber, sahabe olmak üzere geçmişten günümüze kıraatin inceliklerini bilerek Kur'an okuyan pek çok insanın yaşadığı ve mimikleriyle dışa yansıttığı hali yaşamak oldukça düşük bir ihtimaldir.

Buraya kadar sözü edilen bilgi ve birikimin⁷⁰ yanında estetik açıdan kıraate değer kazandıracak bir diğer husus da, Hz. Peygamber'e ait kıraat tarzının bilinmesidir. Zira Kur'an'ı en iyi okuyan odur. Dolayısıyla bir kimsenin kıraati Resûlullah'ın kıraatine ne kadar benzerse o kadar doğru ve güzel olur. Buna göre öncelikle belirtmek gerekir ki Hz. Peygamber Kur'an'ı yaşayarak ve tüm duygularıyla hissederek okuyordu. Günümüzde pek çok insanın yaptığı gibi sadece telaffuzla yetinmiyordu.⁷¹ Bir yandan Kur'an okuyor, bir yandan da içeriğe uygun olarak söz ve mimikleriyle tepkiler veriyordu.⁷² Bazen dua ediyor, bazen istiğfarda bulunuyor, bazen zikir ve tesbîhâtta bulunuyordu.⁷³ Bir yandan bunları söylerken bir yandan da mimikleriyle ayetlerin içeriğine uygun olarak tepkiler veriyordu. Bazen yüzü mütebessim bir hal alıyor, bazen korku işareti olarak yüz hatları değişiyor ve rengi atıyordu. Bazen hüzünleniyor,⁷⁴ bazen ağlıyordu.⁷⁵ Öyle ki bir kimsenin, sırf mimiklerinden hareketle Resûlullah'ın hangi içerikte ayetleri okuduğunu tahmin etmesi mümkündü. Bütün bunlar telaffuz için belirlenen kaideler gibi zorunlu birer kaide olarak algılanmamış olsa da aslında bu tür uygulamalar da her seviyede Kur'an okuyan kişi tarafından yerine getirilmelidir. Bu noktada kıraatle ilgili geniş bilgi ve beceriye sahip olmaktan daha ziyade Kur'an'ı ihlasla ve duygusal bir ruh haliyle okumak çoğu zaman yeterli olur.

⁷⁰ Burada bilgi ve birikimden tecvîd, tâ'lim, tashîhü'l-hurûf gibi uygulamalar kastedilmektedir. Bunların yanında bir de manayı anlayacak kadar Arapça bilmek gerekir. İdeal bir kıraat için bir yandan bu gibi bilgi ve tecrübeye sahip olunması tavsiye edilirken diğer taraftan içinde bulunduğu şartlar itibarıyla sözü edilen deneyimlere sahip olamayan insanların çabalarının da çok değerli olduğu naslarda belirtilmiş ve asgari seviyede bir bilgiye sahip bile olursa insanların samimi duygularla Kur'an okumaları teşvik edilmiştir. bk. Buhârî, "Tevhîd", 52; Müslim, "Müsâfirîn", 243; Ebû Dâvûd, "Salât", 349; Tirmizî, "Fezâilü'l-Kur'ân", 13; İbni Mâce, "Edeb", 52.

⁷¹ Kur'an'ın lafızları üzerinde fazlaca durup mananın ihmal edilmesi ya da ikinci plana atılması âlimler tarafından hoş karşılanmamıştır. bk. Ebû Şâme, *Mürşidü'l-vecîz*, 193.

⁷² Bekir b. Abdullah Ebû Zeyd İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-meâd fi hadyi hayri'l-ubbad*, thk. Şuayb el-Arnâvut, Abdulkadir el-Arnâvut, (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1418/1998), 1/463; İrfan Çakıcı, Kur'an Tilâvetinde Dua ve Zikir, (Konya: Eğitim Yayınları, 2020), 73

⁷³ Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirîn", 27; Nesâî, "Kıyâmu'l-Leyl", 25; Beyhakî, "Huşû", 18.

⁷⁴ İbn Mâce, "İkâme", 176.

⁷⁵ Buhârî, "Fezâilü'l-Kur'ân" 32, 33, 35; Müslim, "Musâfirîn" 247; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, 3/193.

Günümüzde Kur'an eğitim öğretim faaliyetlerinde mahreç, sıfat, talim, tecvîd gibi ulema nezdinde önemli olan bazı hususlara⁷⁶ ağırlıklı olarak dikkat edilse de Kur'an okurken ayetlerin içeriğine uygun olarak bir takım duyguların yaşanması ve bunun bir sonucu olarak mimiklerin kullanılması şeklindeki uygulamaya fazlaca dikkat edilmediği görülmektedir. Aslında sözü edilen uygulama hem nitelik hem de kıraat estetiği bakımından telaffuza yönelik kural ve kaidelerin uygulanmasından daha az bir öneme sahip değildir. Kaldı ki bunlar birbirleriyle karşılaştırılacak hususlar değil, birbirlerini tamamlayıcı nitelikte uygulamalardır. Dolayısıyla eğitimcilerin kıraatin sadece bir ya da birkaç özelliği üzerine odaklanmaları yerine imkân nispetinde kıraate keyfiyet kazandıracak çok yönlü uygulamalar üzerinde durmaları gerekir. Bunun için uygulamaya dair bazı önerilerden bahsedilebilir. Mesela bir yandan Kur'an okumayla ilgili kural ve kaidelerden bahsedilirken, bir yandan da Kur'an'ı tanıtıcı bilgilere ve telaffuz, mana, tefekkür, mesaja uygun olarak söz ve mimikleri tepki verme gibi Hz. Peygamber'e ait kıraat tarzı üzerinde durulmalıdır. Zira bu gibi uygulamalar nitelik açısından Kur'an tilâvetine ciddi boyutta değer kazandırır.

4. Kıraat Estetiği Bakımından Sesin Kullanımı

Cenâb-ı Hakk'ın insana bahşettiği en değerli nimetlerden biri de sestir. Bu nimetin kullanılabileceği en hayırlı iş ise Kur'an tilâvetidir. İnsanları buna teşvik edense bizzat Resûlullah'tır. Zira Hz. Peygamber bazı hadislerinde Kur'an'ın ses ile güzelleştirilmesini,⁷⁷ tegannî ile okunmasını tavsiye etmekte⁷⁸ ve zaman zaman da bu konuda maharet sahibi olan sahabileri övmektedir.⁷⁹ Âlimler konuyla ilgili hadisleri; "Kur'an'ı açıktan", "tok ve güzel bir ses ile", "ince ve hüzünle", "makam ile" okumak şeklinde yorumlamışlardır.⁸⁰ Kimi âlimler de Kur'an'ı tegannî ile okumada aşırılıklardan kaçınılması gerektiğini belirtmişlerdir.⁸¹ Öte yandan söz konusu hadisler ve bunların yorumlanmasında sesin kullanılması tavsiye edilse de bunun mutlak anlamda zorunluluk ifade eden bir yönü yoktur. Çünkü sesin makam ile ustaca kullanılabilmesi hem kabiliyet ister hem de belli bir emek gerektirir. Dolayısıyla burada, naslar ve âlimlerin değerlendirmelerinden istifade edilerek sesin kullanımıyla ilgili ileri sürülen görüşler olmazsa olmaz yaklaşımlar değil öneri niteliğinde tavsiyelerdir.

⁷⁶ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/210

⁷⁷ İbn Mâce, "Hüsnü's-Savt", 176; Ebû Dâvûd, "Tertil", 353.

⁷⁸ Buhârî, "Tevhîd", 44; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/75; İbn Mâce, "Salât", 176; Ebû Dâvûd, "Vitir", 20.

⁷⁹ Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirîn", 236.

⁸⁰ Geniş bilgi için bk. Abdülmecit Okçu, "Kur'an Tilâvetinde Ezgi", *Dini Araştırmalar*, 10/28 (Mayıs-Ağustos 2007), 217-218.

⁸¹ Ebü'l-Kâsım Şihâbüddîn Ebû Şâme, *Mürşidü'l-vecîz*, thk. Tayyar Altıkulaç (Beyrut: Dâr-u Sadr, 1395/1975), 193-197; Fırat, "Kur'an Tilâvetinde Arap ve Türkler Arasındaki Farklılıklar", 46; Ahmet Gökdemir, "el-Mürşidü'l-vecîz ve en-Neşr Bağlamında Ebû Şâme ile İbnü'l-Cezerî'nin Kur'an Tilâvetine Bakışı", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2019), 110.

Sesin kullanımına gelince doğrusu doğal ya da ham haliyle insana verilen ses, belli bir çaba ile eğitilebilir ve belli bir seviyeye getirilebilir.⁸² Sesin bireysel çaba ile geliştirebilmesi mümkün olmakla birlikte ehil kişilerden destek alınması daha etkili sonuçlar verir. Dolayısıyla sesini profesyonelce kullanmak isteyen bir kimse, kişi ya da kurumlardan mutlaka destek almalıdır. Bu noktada sesin kullanımıyla ilgili dikkat edilmesi gereken bazı inceliklerden bahsetmek mümkündür. Buna göre kişilerin öncelikle seslerini hangi seviyede kullanıp kullanamayacaklarını bilmeleri ve potansiyellerinin farkında olmaları gerekir. Mesela hususî bir eğitim almış olanla olmamış olan bir kimsenin sesini kullanabilmesi elbette aynı değildir. Tabiatıyla herkes sesinin durumuna göre bir okuma tarzı belirlemeli ve buna göre hareket etmelidir. Aksi takdirde kıraat gibi çok önemli bir faaliyet, estetikten yoksun, dinleme zevki olmayan garip seslerin gölgesinde kalır. Bu anlamda eğitilmemiş bir sese sahip olanlar, makamlı okuma yerine başlangıç itibarıyla düz bir tarz ile Kur'an okumalı,⁸³ kendilerini geliştirdikçe de makamlı okumaya doğru adım adım yol olmalıdırlar. Böyle bir çaba içine girenler mümkün olduğunca sabırlı olmalı ve zamanla Kur'an'ı güzel bir ses ve makam ile okuyabileceklerine inanmalı ve kendilerine güvenmelidirler.

Kıraat estetiği bakımından dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da ses perdesinin ayarlanmasıyla ilgilidir. Bu noktada özellikle belli bir eğitim almış ve sesini her seviyede kullanabilen kişiler pes, orta ve tizlere dikkat etmelidirler. Şöyle ki bir kârî hangi ses aralığıyla başlayacağını nasıl devam ettireceğini, pesten ortaya, ortadan tize ne zaman çıkacağını, tizin seviyesini ve tizde ne kadar kalacağını, nasıl inişe geçeceğini, hangi pes seviyesinde bitireceğini iyi bilmelidir.⁸⁴ Bütün bunlar kıraat estetiği bakımından son derece önemlidir. Dolayısıyla kıraatin icrası belli bir plan dâhilinde olmalı, estetikten yoksun her türlü abartılı iniş-çıkışlardan uzak durulmalıdır. Zira bu durum dinleme zevkini olumsuz şekilde etkileyeceği gibi elde edilebilecek bir takım manevi kazanımları da zafiyete uğratabilir. Hâlbuki belirtilen hususlar çerçevesinde icra edilecek bir kıraat hem okuyan hem de dinleyende pek çok olumlu duygu ve hissin oluşmasına vesile olur. Kârî tıpkı bir orkestra şefi gibi bütün bunları dikkate almalı ve kıraatini buna göre gerçekleştirilmelidir.

Öte yandan Kur'an okurken başta yüz hatları olmak üzere bedeninin doğal hali de korunmalı, fiziksel görüntüyü bozacak aşırı zorlamalara gidilmemelidir. Bilindiği üzere her sesin bir frekans ve bir desibel değeri vardır. Bir başka deyişle her sesin belli bir gücü ve kapasitesi vardır. Sesinin gücünün farkında olan profesyonel bir kârî kıraat esnasında bu ölçülere göre hareket eder. Kendisi açısından kırmızı çizgi sayılabilecek desibelin üzerine çıkmaz. Zira çıkması durumunda hem ses

⁸² Mustafa Demir, "Estetik ve Sanat", *Bireysel ve Sosyal Hayatta Hadis*, ed. Ahmet Yıldırım – Selim Demirci (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019), 315.

⁸³ Kur'an okumak için ille de makam yapmak şart değildir. Makam yapmadan da Kur'an'ı güzel okumak elbette mümkündür. bk. İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/212.

⁸⁴ Alemdar, "Teknik ve Estetik Açısından Kur'an Öğretme ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler", 230-231.

hem de ağız, yüz ve boğazın doğallığını kaybedeceğini bilir. Dolayısıyla böyle bir durumda gerek ses gerekse görüntü itibarıyla rahatsız edici bir manzarayla karşı karşıya kalınır. Ne yazık ki günümüzde bu tür görüntülerle zaman zaman karşılaşılmaktadır. Özellikle kitleler önünde Kur'an okuyan kişilerin beğenilme duygusu ya da başka beklentiler sebebiyle söz konusu incelikleri göz ardı ettikleri gözlemlenmektedir. O kadar ki bazen ses sınırları aşılarak bağırma düzeyine çıkılmakta, yüz hatları farklı renklere bürünerek doğallığını kaybetmekte, boğaz damarları şişmekte ve hem görsel hem de işitsel olarak kıraatin estetiği kaybolmaktadır.⁸⁵ Belki rekabete dayalı ödül merkezli başka faaliyetlerde bu tür zorlamalara girilmesi normal karşılanabilir ancak edası tamamen rızâ-i bârî için olması gereken bir faaliyette bu tür zorlamalara girilmesi kıraatin estetiğini yok etmekte, özünü zedelemektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurularak kıraatte estetiği yok eden her türlü aşırılığa karşı yeni bir farkındalık oluşturmak gerekir. Bunun için başta eğitimciler olmak üzere kişi ve kurumlara bazı görevler düşmektedir. Bu anlamda Kur'an öğreticileri sorumluluk alanlarını sadece tecvîd ve mahreç uygulamalarından ibaret görmemeli, öğrencilerine kıraat estetiği ile ilgili her türlü bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmalıdırlar. Belli bir eğitim almış ve üst düzey okuyucu seviyesine gelmiş kârifler Kur'an'ı rekabete dayalı bir anlayışla okumamalı, kıraatin kendine has asaletini zedeleyecek girişimlerden uzak durmalıdırlar. Bu anlamda ses ve makamın kullanımı tamamen kıraat ilkeleri doğrultusunda gerçekleşmelidir. Makam ile okuyacağım, tiz yapacağım diye hiçbir tecvîd kaidesi ihmal edilmemelidir.⁸⁶ Kur'an tilâveti, ses ve makama uyarlanmamalı, ses ve makam Kur'an tilâvetine tâbî olmalıdır.

Sonuç

Bu makalede ana hatlarıyla kıraat estetiği bakımından Kur'an tilâvetinde görülen bazı eksiklikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için de konu dört ana başlık şeklinde ele alınmış, bu başlıklar harflerin telaffuzu, dudak talimi, mimiklerin kullanımı ve kıraatte sesin etkin şekilde kullanılması şeklinde ele alınmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki burada estetik açıdan işaret edilen bazı eksiklikler yapılan ibadeti/faaliyeti ifsat edecek nitelikte hatalar değildir. Hatta çoğu insanın kıraatinde bu tür hatalar yaygın şekilde yer almaktadır. Bununla birlikte bu çalışmada her seviyeden insanda belli bir farkındalığın oluşturulması amaçlanmış ve belli bir çaba ile söz konusu hataların kademeli olarak giderilebileceğine vurgu yapılmıştır.

Buna göre öncelikle Kur'an öğrenme sürecinin ilk aşaması olan elifbâ öğretiminde henüz daha işin başındayken harf ve hareketlerle ilgili bazı inceliklere dikkat edilmelidir. Zira bu süreçte atılacak sağlam bir temel belki daha fazla süreyi gerekli kılsa da bu durum daha sonrası için kıraate değer katar. Bu özen gösterilmediğinde ise bazı hatalı okumalar yerleşir ve kıraatte kalıcı hale gelir. Daha sonraki süreçlerde ise alışkanlığa dönüşen kimi hataların düzeltilmesi oldukça zor olur.

⁸⁵ Alemdar, "Teknik ve Estetik Açısından Kur'an Öğretme ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler", 231-232.

⁸⁶ Fırat, "Kur'an Tilâvetinde Arap ve Türkler Arasındaki Farklılıklar", 44.

Sözü edilen hatalar, harflerin telaffuzuyla ilgili estetiğe aykırı bazı uygulamalar başlığı altında ele alınmış ve bunların giderilmesi için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu çerçevede Kur'an okuyan herkesin hareketler için belirlenen standartlara; ن - م - ل gibi harfleri cezmlili haliyle okurken sükûnu oynatmamaya; kimi harfleri aşırı inceltmeden Arap diline uygun bir ses ile okumaya dikkat etmelidir. Doğrusu sözü edilen hatalı okumalar sadece kıraat estetiği bakımından değil aynı zamanda kıraatle ilgili belirlenen bir takım kaidelere de aykırıdır. Dolayısıyla güzel bir kıraat için mutlaka bu gibi hataların düzeltilmesi gerekir. Bu bağlamda öncelikle kıraat ve tecvîd ilimlerinin ortaya koyduğu standartlar üzerinde titizlikle durulmalı ve buna göre eğitim öğretim faaliyetleri yürütülmelidir.

Araştırmada, ülkemizde Kur'an okuyan insanların büyük çoğunluğunun ihmal ettiği Kur'an okurken mimiklerin kullanımı meselesi üzerinde de durulmuş ve bu başlık altında bazı hatırlatmalarda bulunulmuştur. Buna göre Kur'an okuyan kişinin bu esnada mimiklerini kullanması; o ânı yaşadığının somut bir göstergesidir. Zira Hz. Peygamber ve onun uygulamalarına göre Kur'an okuyan kişiler okudukları ayetlerin içeriğine uygun olarak tepkiler vermiş ve mimiklerini kullanmışlardır. Dolayısıyla sözü edilen uygulamanın hayata geçirilmesi için insanların Resûlullah'a ait böyle bir okuma tarzından haberdar edilmesi gerekir. Bunun için de özellikle eğitim öğretim faaliyetleri sırasında bu yönde bazı hatırlatmalarda bulunulması yerinde olur. İkincisi her ne kadar insanların çoğu okudukları ayetlerin manasını anlamasa da aslında cennet, cehennem, istiğfâr, tesbîh gibi herkes tarafından bilinen bazı kelimelerden yola çıkarak bu gibi ayetlerde Cenâb-ı Hakk'ın nelerden bahsettiği konusunda tahminde bulunmak mümkündür. Dolayısıyla tıpkı Hz. Peygamber'in yaptığı gibi bu tür ayetleri okurken insanların bir miktar duygusal havaya girmesi ve bunun sonucu olarak da ya hüznün ya da sevincin belirtisi olarak mimiklerini kullanabilirler.

Öte yandan Kur'an tilâvetinde usul ve kaidelere uyarak sesin etkin şekilde kullanılmasının da kıraat estetiği bakımından son derece önemli olduğu kanaatindeyiz. Bu noktadan hareketle belirtmek gerekirse ülkemizde Kur'an'ı makam ile okuyabilenlerin sayısının az olduğu söylenebilir. Kur'an'ı makam ile okuyabilenler de büyük ölçüde kişisel çabalarıyla böyle bir kabiliyete sahip olmuşlardır. Yapılan çalışmada Kur'an'ı makam üzere okurken sesin kullanımı ile ilgili bazı hatalara dikkat çekilmiştir. Söz konusu hatalar; sesin estetik ve âhenkten yoksun şekilde kullanılması, kimi kâriilerin kıraat esnasında kabiliyetlerinin üstünde bazı zorlamalara kalkışması, makam yapılırken harf, hareke, med ve cezmlerde kural dışı okumaların yapılması şeklinde sıralanabilir. Doğrusu bu gibi hataların giderilmesi için çoğu zaman salt kişisel çaba yeterli olmaz. Bunun yanında kamu ya da özel kurumların sunduğu bazı hizmetlerden istifade edilmelidir. Zira sesin profesyonelce kullanılabilmesi için liyakat sahibi kişilerin rehberliğinde uzun soluklu çalışmalara ihtiyaç vardır. Bir yandan bu gibi faaliyetler yürütülürken diğer taraftan eğitimcilerin de alışlagelen bazı öğretim tekniklerini gözden geçirmeleri gerekir. Bilindiği üzere ülkemizde

Kur'an, yaygın olarak düz bir kıraat tarzıyla okunmaktadır. Bu usulle yetişen öğrenci daha sonra bunun dışına çıkmakta zorlanmaktadır. Sözü edilen zorluğu aşmak için daha işin başında öğrenciye sesini kullanma cesareti verilmelidir. Bunun için öğrenme ortamında düz okumanın yanında, makamlı okuma ve okutma denemeleri yapılabilir. Bazı tilâvet dinletileri paylaşılabilir. Öğrenciyle birebir makamlı okuma çalışmaları yapılabilir. Bütün bunlar Kur'an'ın hem kıraat estetiğine uygun olarak okunmasına hem de dinleyenlerin Kur'an'ı büyük bir huşû ile dinlemelerine vesile olur.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel. *Müsnedü'l-Ahmed b. Hanbel*. nşr. Ahmed Muhammed Şakir. Kahire: Dâru'l-Hadîs, 1416/1995.
- Alemdar, Yusuf. "Teknik ve Estetik Açından Kur'an Öğretme ve Okumaya Dair Bazı Gözlem ve Görüşler". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (Haziran 2008), 213-252.
- Apaydın, H. Yunus. "Mûsiki", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 31/261-263. İstanbul: TDV Yayınları, 2016.
- Arslan, Ahmet Turan. "Dâd" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 8/396-397. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Ayvazoğlu, Beşir. "İlmü'l-Cemâl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 22/146-148. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Baktır, Mustafa. "Suffe", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 37/469-470. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. *Sahîhu'l-Buhârî*. nşr. Muhammed Zühreir b. Nâsır. Dimeşk: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001.
- Çakıcı, İrfan. "Kur'an'ın Korunmasında Hıfz ve Kitabet", *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 11/2 (Ağustos 2019), 573-597.
- Çakıcı, İrfan. *Kur'an Tilâvetinde Dua ve Zikir*. Konya: Eğitim Yayınları, 2020.
- Çetin, Abdurrahman. *Kur'an Okuma Esasları*. Bursa: Emin Yayınları, 2012.
- Çevikoğlu, Hasan. "Kur'an'ı Kerim'de Edebi Üslup". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2012/1), 67-90.

- Dağdeviren, Alican. "Kur'an'ın Fonetik İ'cazı". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20 (2009/2), 69-88.
- Demir, Mustafa. "Estetik ve Sanat". *Bireysel ve Sosyal Hayatta Hadis*. ed. Ahmet Yıldırım – Selim Demirci. 295-328. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019.
- Demirci, Muhsin. *Kur'ân Tarihi*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2016.
- Dimyâtî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed el-Bennâ. *İthafu fudelâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-arbe'ate aşer*. thk. Enes Mehre. Lübnan: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1427/2006.
- Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *Sünenü Ebî Dâvud*. thk. Muhammed Muhyî'd-Dîn. Beyrut: Mektebetü'l-asriyye, ts.
- Ebû Şâme, Ebü'l-Kâsım Şihâbüddîn. *Mürşidü'l-vecîz*. thk. Tayyar Altıkulaç. Beyrut: Beyrut: Dâr-u Sadr, 1395/1975.
- Ebû Ubeyde Kâsım b. Sellâm. *Fezâilü'l-Kur'an*. thk. Mervan el-Atiyye. Beyrut: Dâru İbni Kesir, 1415/1995.
- Erdinçli, Ahmet. "Kuran Diyaloglarında Üslûp Çeşitleri". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (2016/1), 80-100.
- Erul, Bünyamin. "Hz. Peygamber ve Beden Dili". *Kutlu Doğum 2003 İslam'ın Güncel Sunumu*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.
- Fırat, Yavuz. "Kur'an Tilâvetinde Arap ve Türkler Arasındaki Farklılıklar". *Bilimname* 26 (2014/1), 25-50.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Ahmed et-Tûsî, *İhyâ-u ulûmi'd-dîn*. Beyrut: Dâru'l-Mârifet, ts.
- Gökdemir, Ahmet. "el-Mürşidü'l-vecîz ve en-Neşr Bağlamında Ebû Şâme ile İbnü'l-Cezerî'nin Kur'ân Tilâvetine Bakışı". *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2019), 103-122.
- Hafeyân, Ahmed Mahmud Abdussemi' eş-Şafi. *el-Vafi fi keyfiyeti tertili'l-Kur'an'i'l-Kerim*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421/2000.
- Hafeyân, Ahmed Mahmud Abdü's-Semî eş-Şafi. *Eşherü'l-mustalahât fi fenni'l-edâi ve ilmi'l-kırâât*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Hamîdullah, Muhammed. *İslâm Peygamberi*. çev. Salih Tuğ. İstanbul: İrfan Yayınları, 1991.

- Hamîdullah, Muhammed. *Muhtasar Hadis Tarihi ve Sahife-i Hemmâm b. Münebbih*. çev. Kemal Kuşçu. Ankara: Beyan Yayınları, 2007.
- İbn Kaysım el-Cevziyye, Bekir b. Abdullah Ebû Zeyd. *Zâdü'l-meâd fi hadyi hayri'l-ubbad*. thk. Şuayb el-Arnaut, Abdulkadir el-Arnaut. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1418/1998.
- İbn Mâce Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebeî el-Kazvinî. *Sünenü İbn Mâce*. nşr. Muhammed Fuad Abdülbâkî. b.y.: Dâru İhyâi Kütübi'l-Arabî, 1371/1952.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed el-Bağdâdî. *et-Tabaktü'l-Kübra*. Beyrut: y.y. 1376/1957.
- İbnü'l-Cezeri, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn. *en-Neşr fi kırâati'l-aşr*. thk. Ali Muhammed ed-Dabbâd. b.y.: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- İbnü'l-Cezeri, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn. *Şerhu tayyibeti'n-neşr fi'l-kırâât*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1420/2000.
- Karaçam, İsmail. *Kur'an'ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, İstanbul: İFAV Yayınları, 2002.
- Karataş, Mustafa. "Hz. Peygamber'in Beden Dili". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8 (2003), 49-71.
- Kızılaslan, İshak. *Çağdaş Oryantalizm ve Kıraat İlmî*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021.
- Koç, Mehmet Akif. "Kur'an Kıraatinde Türklere Özgü Mahalli Okuyuş". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 51/2 (2010), 79-91.
- Mekkî b. Ebî Tâlib. *el-İbâne an meâni'l-kırâât*. thk. Abdülfettah İsmail. Mısır: Darü'n-Neheda, ts.
- Muhammed Ahmed. *Nefehât min ulûmi'l-Kur'ân*. Kahire: Darü's-Selam, 1426/2005.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîhu'l-Müslim*. nşr. Muhammed Fuad Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi Tûrâsi'l-Arabî, 1363/1943.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî. *Sünen*. th. Abdülfettah Ebû Gudde. Haleb: Mektebetü'l-Matbûâtü'l-İslâmiyye, 1406/1986.
- Okçu, Abdülmecit. "Kur'an Tilâvetinde Ezgi". *Dini Araştırmalar* 10/28 (Mayıs-Ağustos 2007), 213-247.
- Öztürk, Hayrettin. *Dâd Harfi ve Dudak Ta'limi*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.
- Sâbûnî, Muhammed Ali. *et-Tibyân fi ulûmi'l-Kur'ân*. İstanbul: Dersââdet, ts.
- Sağman, Ali Rıza. *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi*. İstanbul: Ahmet Said Matbaası, 1964.

- Sehavî, Ali b. Muhammed eş-Şafii. *Cemâlû'l-kurra ve kemalû'l-ikra*. thk. Mervan el-Atiyye. Beyrut: Dâru'l-Me'mun, 1418/1997.
- Subhi es-Sâlih, *el-Mebâhis fî ulûmi'l-Kur'ân*. b.y.: Dâru'l-İlim, 1420/1999.
- Süyûtî, Ebû'l-Fađl Celâlüddîn Abdurrahmân. *el-İtkân fî ulûmi'l-Kur'ân*. thk. Muhammed Ebû'l-Fađl. b.y.: Heyetü'l-Mısriyye, 1394/1974.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân. *el-Mu'cemü'l-evsat*, thk. Tarik b. İvaç. Kahire: Dâru'l-Harameyn, ts.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhamed b. İsâ b. Sevre es-Sülemî. *Sünenü't-Tirmizî*. nşr. Beşar Avvâd. Beyrut: Dâru Garbi'l-İslâmiyyîn, 1419/1996.
- Turgay, Nurettin. "Kur'an'a Göre Estetik ve Güzel Sanatlar". *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/4 (Diyarbakır 1974), 171-180.
- Varol, Hasan Hüseyin. *Yeni Karabaş Tecvidi*. Konya; Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015.
- Yazır, Mahmut Bedreddin. *Kalem Güzeli*. Ankara: y.y. 1981.
- Zerkeşî, Ebû Abdurrahman Bedreddin. *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'an*. thk. Muhammed Ebû'l-Fađl İbrahim. Beyrut: Dâru İhyâi'l-Kütüb, 1376/1957.

The Chanting in Regarding Aesthetics of Quran's Recitation

Asst. Prof. Dr. İrfan ÇAKICI

Extended Summary

All the reciters made a great effort to read the Qur'an within the framework of certain principles and rules as the Qur'an has a very important place in the hearts of Muslims. In the current conditions, some of reciters had the opportunity to only read the Qur'an, while the others made great services to the Qur'an. In this regard, many researchers have written books, theses and articles to contribute to Qur'an related education activities. Likewise, we made this study named "*The Chanting in Regarding Aesthetics of Quran's Recitation*". In the current research, we examined the certain aspects that mainly related to aesthetics rather than all the other aspects. As the Qur'an recitations involve in multifaceted activities such as reading, understanding, thinking, and taking a lesson. Each of these aspects can be discussed separately. However, in this research, only some of the certain aspects are included. Accordingly, in our country, some erroneous readings in terms of aesthetics draw attention in the recitation of most of the reciters. The reason for such erroneous readings seems to be rooted from differences between Arabic and Turkish in terms of letters, sounds, accents. In fact, the indicated differences are not difficult to be eliminated. What needs to be done for this is to be aware of these weaknesses and to organize education and training activities accordingly. Consequently, some of the erroneous readings in the recitation are based on individual negligence, and some are based on misapplications in educational activities. If this issue is not emphasized and efforts are not made to correct it, the usual erroneous readings become well established and permanent. At this point, in this research, some suggestions have been made about some errors seen in the recitation of many people, why they arise and how such errors can be eliminated.

The subject has been investigated depending on four main headings. First, some common misreading in the pronunciation of letters is pointed out. The reason is that most people read the vowel marks (i.e., the measures determined based on the knowledge of recitation and tajweed rules) without paying attention to the "med" and "qasr"; Some letters with "cezm" such as ل, م, ن are read likened to a kind of "qalqalah". Also, some letters, such as ت, ب, ث, are read with extreme thinning while being read with dammah. Although such aesthetic readings are not seen as mistakes, these shortcomings should be emphasized for a better recitation for both the reader and the listener.

One of the issues discussed regarding pronunciation as the second heading is the issue of reading the letter dâd (ض). In fact, a complete unity has not been achieved in the pronunciation of

this letter, both in our country and in the Arabic world. Meanwhile, the differences among Arabs are relatively close to each other and fit the definitions made. However, there is a great diversity in the way the people of our country pronounce this letter. Regarding this letter, there are different pronunciation forms such as ز, ذ, ظ, ط and bold ل. To correct this and similar erroneous readings, the following way can be followed regarding the pronunciation of the letter dâd: First, efforts should be made to say this letter in accordance with the definitions of scholars and this issue should be insisted on. Here, especially in institutions such as the Qur'an Course, Imam Hatip and Theology schools, the letter dâd must be taught in accordance with its bookish definition. For those who cannot say the letter dâd in shorter training activities, as a second alternative, it is possible to say this letter in accordance with the Arabic accent, like the letter ط.

One of the issues emphasized in terms of recitation aesthetics as the third heading is the use of mimics during the Qur'an recitation. In fact, this practice is not a mandatory rule. However, it is stated in the authentic narrations that the Prophet reacted like joy, sadness, crying in accordance with the content of the verses while reciting the Qur'an, and this was reflected in his mimics. Based on such narrations, it is an appropriate practice in terms of recitation aesthetics for a person to experience similar situations during recitation. Therefore, everyone should be informed about such a way of reading in educational activities and should be encouraged to read the Qur'an in this way. In this way of reading, serious spiritual gains are obtained in recitation.

In the last heading, the use of voice during the recitation is emphasized. Although the use of voice is encouraged in some narrations, it should be noted that the scholars who can perform it is limited. The reason is that using voice while reading the Qur'an requires multi-faceted features such as having a suitable voice, having decent education, and having civil courage. Unless an effort is made in this direction, it is very unlikely that a person will recite the Qur'an in a modal manner using his/her voice. Moreover, most people in our country do not engage in a process such as voice training at all and read the Qur'an in a straight manner, without a maqam. As for those who try to train and somehow use their voice, albeit at different levels, the scholars in this category should also pay attention to some subtleties in terms of recitation aesthetics. The use of voice while reciting the Qur'an is a serious matter with an artistic aspect. In this sense, every reciter who will read the Qur'an with maqam should know the power and potential of his/her voice such as knowing own level and acting accordingly.

Keywords: Qur'an, Recitation, Chanting, Aesthetics, Tune.